

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Магдалена Стоянова

член на научно жури, утвърдено със заповед № 3039 от 12.07. 2024 г. на Ректора на Тракийски университет, Стара Загора, във връзка с откриване на процедура за придобиване на ОНС „доктор“ в област на висше образование 1. Педагогически науки, професионално направление 1.2. Педагогика, докторантска програма „Теория на възпитанието и дидактика“, на редовен докторант Жана Пламенова Колева, на Педагогически факултет, катедра „Педагогически и социални науки“ на тема „ Формиране на социална компетентност чрез българския фолклор 1.-4. клас“ с научен ръководител проф. Румяна Илчева Неминска дн научен консултант доц. д-р Милен Вълчев Димитров

Общо представяне на процедурата и докторанта

Със заповед № 3039. от 12.07.2024 г. на Ректора на Тракийския университет съм определена за член на жури за осигуряване на процедура със становище за защита на дисертационен труд на тема „ Формиране на социална компетентност чрез българския фолклор 1.-4. клас“, разработен от Жана Пламенова Колева за придобиване на образователната и научна степен ‘доктор’ в област на висше образование 1. Педагогически науки, професионално направление 1.2. Педагогика.., докторска програма „Теория на възпитанието и дидактика“. Редовната докторантката е отчислена с право на защита със заповед № 1117 от 21.03.2024, тъй като е изпълнила дейностите в индивидуалния учебен план, положила е успешно изпитите и е покрила минималния брой кредити.

Докторантката е приложила *шест броя публикации* по тематиката на дисертационния труд – 5 на кирилица и една на латиница. Тя представя доказателства за постигане на минималните национални изисквания по група показатели за ОНС „Доктор“ – общо 80 точки (показател А и показател Г), като ги надвишава с 50 точки. Следователно участието на Жана Пламенова Колева в процедурата по защита на докторския труд отговаря на минималните национални изисквания към научната дейност на кандидатите за придобиване на научна степен “доктор” от Правилника за развитието на академичния състав в Република България. *Представената документация е пълна и достоверна.*

Биографична справка за докторантката и оценка на процедурата

Според изискванията за становище ще дам *и кратки биографични данни за докторантката във връзка с процедурата.*

Жана Пламенова Колева е родена през 1995г. Завършила е висшето си образование ОКС „Бакалавър“ през 2018 г, а през 2019 – ОКС „Магистър“ в Тракийски университет – гр. Стара Загора, в специалност „Предучилищна и начална училищна педагогика“.

От 2015 до 2013 г. участва в четири квалификационни и методически курсове в Тр.У. Стара Загора: за методическо обучение на ученици от 1 - 4 клас по проблемите на безопасност на движението, на компютърното моделиране; в един курс за учители и лидерството им; в две практически обучения по проект за „Студентски практика“. През 2021 г. придобива пета професионално-квалификационна степен в Тракийски университет, Департамент за информация и повишаване на квалификацията на учителите (ДИПКУ).

Докторантката участва в *Докторантско училище* в Педагогически факултет (28-30 юни и социалните компетентности в образованието като феномен на средата“; 2017 – 2018 г. - Научен проект „Изследване на модели на приобщаващо образование и подкрепяща учебна среда с пренос в академичната подготовка на студенти педагози“; Проект „Неутъпкани пътеки до отворени врати“, както и в дискуссионен форум - „Гражданското образование в съвременната мултикултурна среда“.

Освен публикациите по темата на докторската дисертация Жана Колева има *пет публикации в Годишника на Педагогически факултет на Тракийски университет* и още *четири публикации по методика* на обучението в началния етап на образование, отпечатани в сп. „Детска градина. Училище“ за периода 2018-2019 г.

Участва в *VI и VII международни студентски конгреси*, проведени в град Истанбул, Турция на теми за глобалните проблеми на 21 век и възможните решения в образованието (17-19 април 2018 г.) и за създаване на по-добро бъдеще чрез образование (4-5 април 2019 г.), както и в *студентска научна сесия* „24 май – ден на славянската писменост и българската просвета и култура“ – 22 май 2018 г. Включва се и в *XII Международен балкански образователен и научен конгрес*, проведен в град Несебър на тема: „Образование за живота, професионалната реализация и благополучието“ (28-29 септември 2017 г.).

Актуалност на проблематиката

Дисертационният труд е в обем от 366 стандартни страници, от които 181 страници основен текст с литература и 185 страници приложения с представяне на инструментариум от резултатите на проучването.

Онагледен е с 32 графики и 14 таблици.

Съдържателно трудът е структуриран в добро съотношение между теоретична (73 страници) и изследователско-емпирична част (112 страници).

Основният текст е диференциран в три глави, заключение, изводи, приноси на дисертационния труд и приложения (15 на брой).

Тази структура е подчинена на целта „да се проучат възможностите за формиране на социални компетентности в процеса на интегриране на българския фолклор в различните учебни предмети от началното училище, както и *да се разработи и апробира технология за формиране на тези компетентности* в процеса на обучение“.

Центърът на труда е разработеният експериментален педагогически модел с технология - триаспектна, двупосочно-транспозиционна, петлинейна, включваща: три аспекта, четири учебни предмети и три конструкта с основа българския фолклор (с.103). Мога да потвърдя с убеденост, че е налице **добра йерархизация на изследователската цел, хипотеза и свързаните с нея задачи.**

Познаване на проблема

Жана Колева познава състоянието на проблема и това се доказва от представения обем от използваната литература, в която се съдържат 117 източника на български и чужди автори, както и интернет източници, от които 104 - на кирилица, и 13 - на латиница. Извършеният анализ от Жана Колева на нормативни документи и учебни програми, засягащи начално училищното образование, показва: социалната компетентност е широко застъпена като качество на личността, което учениците е необходимо да притежават (Наредба 5 за общообразователната подготовка с акцент е групата „социални и граждански компетентности“), вариантите на адаптиране на учебни програми по предметите в началния етап са целесъобразни за целите на изследването при постигането на компетентности.

Изследователските центрове на това проучване обхващат:

- теоретично представяне на **задълбочен анализ на основните понятия в дисертацията**: при отчитането на диференциран и интегративен подход – фолклор и български фолклор; компетентност и социална компетентност; интеграция и технология в педагогически контекст;
- анализиране на учебно съдържание за разкриване на **практическите възможности при формиране на социална компетентност чрез българския фолклор и разработване на технология за представянето му** в обучението в началното училище;

- *установяване и проследяване на степента на формиране на социална компетентност на учениците чрез българския фолклор* в процеса на обучение при сравнителен анализ между класове, в които моделът се осъществява в сравнение с други, при които не е представена произтичащата от него технология за формиране на социални компетентности;
- обосноваване на изводи при *очертване на тенденции за формиране на компетентности*, чрез включване на интегративна технология на представяне на българския фолклор;
- проследяване на постиженията в контролната и в експерименталната група за установяването на ефекта от *приложението на експерименталния модел със статистическа достоверност*;
- *повишаване на компетентностите на учителите и на педагогическата култура на родителите*, обвързано с игровите форми на организация.

Така докторантката *използва надграждаща се етапна изследователска програма* за апробирането на своя експериментален технологичен модел, основан на фолклора в БЕЛ. По моя оценка това е повлияло върху *сполучливо формулираната и логически обвързана с целта хипотеза*, отнесена до използване на интегративна технология в обучението, която ще съдейства за формиране на социални компетентности у учениците, включващо българско народно творчество, съдържащо учебното съдържание с необходимите предпоставки от учебните предмети (БЕЛ, ЧО, ИИ, ФВС).

Методика на изследването

Жана Пламенова Колева демонстрира умения на изследовател, който въз основа на направения *обзорен преглед на български и чужди изследвания, поставя добра методологична основа на собствения ѝ опит* за разработване на целесъобразен изследователски модел. Това ѝ позволява да структурира експериментална програма и да получи адекватни резултати по задачите на дисертационния труд.

Тук причислявам като *най-значим педагогическия експеримент*, реализиран прецизно в неговите етапи, при обединяването на формите за организация на интеракцията.

За обективния анализ на получените резултати от проведеното изследване Жана Пламенова Колева използва изследователски методи, чрез които отчита степента на социални умения на учениците преди и след приложения интегративен подход на преподаване чрез българския фолклор според разработения и апробиран модел. За да се открие влиянието на интегративната технология за представяне на българския фолклор

върху социалната компетентност на учениците, са анализирани и сравнени резултатите на контролна и експериментална групи.

Експерименталните резултати от изследването, аргументират ефективността от използване на междупредметни връзки и интегративната основа на български фолклор чрез тях в обучението. В резултат на проведеното изследване е установено, че ***интегралният подход развива потенциала на учениците, мотивира ги за по-задълбочено изучаване на предметите и влияе върху успешното изграждане на социална компетентност.***

В дисертационния труд са разгледани примерни игри с включени в тях интегративни връзки, които могат да се използват във всяка част на урока при всеки от учебните предмети от начален етап в условията на компетентностно-ориентираното обучение. То представлява съчетаване на „различни форми на самостоятелна работа в хода на система от дейности“.

Потвърждавам прилагането на целесъобразна система от комплексни методи за доказването на хипотезата и свързаните с нея цели и задачи: контент-анализ (анализ на нормативни документи, учебното съдържание, съдържанието на учебниците, учебните програми), въпросник на Айзенк; педагогически експеримент; наблюдение, моделиране на ситуации, експертна оценка. Адмирарам и ***статистическата проверка на хипотезата*** чрез обработване на данните, получени от проведеното наблюдение - корелационен анализ – коефициент на Пийърсън-Браве.

Използвана ***е подходяща система*** от 4 критерии, 20 съответстващи им показатели и степенни качествено представени измерители (високо, умерено, ниско) отнасящи се до формиране на социална компетентност чрез интегриране на български фолклор.

Мога да обобщя като цяло, че използваната методика е ***аналитична, адекватна и резултатна за обработката на данните по посока на решаване на задачите и доказването на хипотезата.***

Характеристика и оценка на дисертационния труд и приносите

Центърът на труда е ***разработеният експериментален педагогически модел с технология - триаспектна, двупосочно-транспозиционна, петлинейна. (с.103)*** включваща: три аспекта, четири учебни предмети и три конструкта с основа българския фолклор.

Докторантката има моите admirации относно обективното представяне на статистическите резултати от експерименталното изследване и разработения модел чрез включването на експериментални и контролни групи. Приветствам

използването на *експертната оценка за обективна проверка на постигнатата степен на социална компетентност* след експериментална работа във връзка със сравнителния анализ между контролната и експерименталната групи. В приносен план мога да потвърдя *следните положителни постижения в докторския труд:*

Приноси с теоретико-методологичен характер:

Изведени са *емпирично-съдържателни понятия*, свързани с формирането на социални умения и компетенции и повишаване на познавателните способности на ученици чрез интеграцията на български фолклор, с което изследването може да се характеризира като сполучлив модел в теоретико-методологично отношение.

1.2. Извършеният контент-анализ на образователното съдържание от началното училище в аспекта на българския фолклор и ролята му за тематично интегриране при формиране на социална компетентност у учениците.

2. Приноси с експериментално-приложен характер:

Разработен е диагностичен *инструментарий* за формиране на социална компетентност чрез прилагане на интегративната технология за представяне на българския фолклор в процеса на обучение по конкретизирани учебни предмети в начален етап на основната образователна степен.

Използвани са в извънкласни дейности, игрови и креативно-творчески технологии, които имат експериментално-емпирично значение с иновативен характер. Оценявам ги като ценни практики за добър опит в педагогическата интеракция в началното училище.

Приноси с практико-приложен характер:

Организирана е *учебна среда*, в рамките на която се осъществява апробиране на интегративна технология за представяне на образци от българския фолклор, чрез която да се формират социални компетентности у учениците в процеса на обучение.

Конструирана е *педагогическа технология* за формиране на социални компетентности на учениците в начален етап на основна образователна степен, базирана на интегративния подход, който транслира български фолклор в конкретни учебни предмети.

В обобщение на всичко това оценявам положително приносите на докторантката.

Те се позовават на нови факти, произтичащи от експерименталното ѝ изследване, които могат да бъдат приложени в практиката на педагогическата интеракция в образователното направление „Български език и литература“.

Преценка на публикациите и личния принос на докторанта

Докторантката представя *шест публикации по проблематиката на дисертацията*, изведени в представени четири документа със справочен характер, придружаващи докторския труд.

В публикацията за *интегративните тенденции на българския фолклор в началното образование* (Студентски алманах, том 8) тя представя теоретичен сравнителен анализ на учебно съдържание по различни учебни предмети, отразяващи същността и значението на българския фолклор в условията на институционалното и семейно възпитание за изграждането на социални компетенции в единство с придобиването на културен опит.

В друга публикация (Студентски алманах, том 10), посветена на *проекциите на българския фолклор в игрова форма*, Жана Колева се спира върху възпитаването на *седем компетенции* чрез апробиране на примерни игри, използвани във всяка част на урока от учебните предмети от начален етап в условията на компетентностно-ориентираното обучение.

Чрез проблематиката на други две свои публикации във взаимовръзка се доказва необходимостта от *ценностно-ориентираното образование* (Студентски алманах, том 9 и том 7). *Авторката* разглежда всяко едно от социалните умения на учениците, които са съществени за *тяхната успешната социализация*. В публикациите се открива зависимост между тях за подобряването на общуването между ученици в училищна среда.

Особено внимание искам да обърна на публикация в сп. Педагогика (бр. 5 2020), където са характеризирани междупредметните области и българският фолклор в обучението по музика в началното училище. Тя има *моята най-висока оценка относно приносния характер на докторантката в нейната публикационна дейност по проблематиката на дисертационния труд*. Намирам това за важно във връзка с обвързването на личните компетенции на докторантката, която има диплома за музикално образование в средната степен, надграждането им в бакалавърската и в магистърска степен с методическите компетенции по учебните предмети в началното училище и интегрирането им чрез българския фолклор в обучението по Български език и литература – *центърът на изследователските търсения на Жана Колева*. Разбира се *аплодирам и изводите* от за интегративните функции на фолклора в публикацията на английски език.

Бих искала да добавя и допълнително, че според мен докторантката представя доказателства за своята безупречна методическа подготовка и изследователски търсения, представени схематично по-горе във *втория раздел на становището с кратки*

биографични данни относно квалификации, проекти и научни форуми, *но и в тематика, различна от тази на докторския ѝ труд*. Така например, тя има още *три публикации* в Студентския алманах на Педагогическия факултет (2018-2019), отнасящи се до технологичната подготовка и предприемачество в началния етап, до качествата на началния учител и една публикация на английски също за технология и икономически умения. Това ми дава основания да *обобща, че присъствието ѝ на млад изследовател в педагогическия факултет убедително разширява личния ѝ принос като докторант*.

Автореферат

Авторефератът представя синтезирано същността на докторския труд и според мнението ми отразява по съдържание, количествен и качествен анализ неговите приноси според изискванията на Правилника за развитие на академичния състав на Тр.У Стара Загора и съдържа основните резултати, постигнати в дисертацията.

Препоръки към докторантката

Предстои приносният характер на труда по-нататък да се потвърди от по-голям по обем контингент деца, включени в по-нататъшните изследвания на докторантката и нейното публикуване на труда.

Заклучение

Обосновавам еднозначна позиция като член на НЖ с изготвяне на становище, съдържащо ясната ми *положителна оценка на дисертационния труд*, т.е. подкрепям процедурно придобиването на научната степен от кандидатката. *Дисертационният труд съдържа теоретични, експериментално-приложни и методико-практически резултати, които представляват оригинален принос в науката* и отговарят на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и съответния Правилника за развитие на академичния състав на Тр.У, Стара Загора. Поради гореизложеното, убедено давам своята *положителна оценка за проведеното изследване, представено от становището ми за представения дисертационен труд*, автореферат, постигнати резултати и приноси. Ето защо предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен „доктор“ на Жана Пламенова Колева в област на висше образование 1. Педагогически науки, професионално направление 1.2. Педагогика, докторска програма „Теория на възпитанието и дидактика“.

г.

Изготвил становището: .....

(доц. д-р Магдалена Стоянова, СУ „Св. Кл. Охридски“)